

Suomen pääomavetoisen teollisen kilpailukyvyn tietoperusta: Havaintoja Tiedesparrauksen keskusteluista

Tämä yhteenveto on tuotettu osana Tiedesparrausta, jonka tavoitteena on ulkoministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön määrittelemän tietotarpeen mukaisesti vahvistaa tietopohjaa Suomen pääomavetoisen teollisen kilpailukyvyn edistämiseksi.

Suomalaisen Tiedeakatemian fasilitoi [Tiedesparrauksen](#) syksyllä 2025. Sparraukseen sisältyvä työpaja järjestettiin Tiedeakatemian tiloissa 17. marraskuuta.

Tämä yhteenveto kokoaa Tiedesparrauksen aikana käytyjen keskustelujen havaintoja. Yhteenveto on Suomalaisen Tiedeakatemian koostama. Tiedesparraus on toteutettu osana Jane ja Aatos Erkon säätiön rahoittamaa Ilmiökartta -hanketta.

Tiedesparrauksen työpajaan 17.11.2025 osallistuivat:

Elina Berghäll, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT)

Maria Jouste, UNU-WIDER

Olli-Pekka Kuusela, UNU-WIDER

Jukka Rintamäki, Aalto-yliopisto

Otto Toivanen, Aalto-yliopisto

Oskar Kass, ulkoministeriö

Matti Tervo, ulkoministeriö

Carita Tissari da Costa, Business Finland

Matti Väänänen, ulkoministeriö

Sisällysluettelo

1. Tilannekuva ja keskustelussa ilmi tulleet täydennykset	2
2. Oletukset valmistelun taustalla	3
3. Valmistelun tietoaukot	4
4. Tulevaisuuden muutokset	5

1. Tilannekuva ja keskustelussa ilmi tulleet täydennykset

Työpajan alussa osallistujat tarkastelivat tiivistä tilannekuvaa, joka hallinnon alustavassa valmistelussa on muodostettu Suomen pääomavetoisen teollisen viennin mahdollisista kehitystarpeista. Keskustelun havaintoja on koottu alla.

EU:n rooli ja Suomen haasteet

Keskustelussa tunnistettiin, että Eurooppa toimii hajanaisessa ympäristössä ilman vastaavaa yhteistä rahoitusvälinettä, kuten esimerkiksi Yhdysvaltojen IRA-strategia. Suomella on tässä tilanteessa erityinen haaste: pienen toimijan budjetilla on vaikea kilpailla. Lisäksi suomalaiset yritykset kilpailevat EU:n sisällä suurien teollisuusmaiden, kuten Ranskan ja Saksan kanssa, joiden valtiollisilla instituutioilla on Suomea huomattavasti syvemmät taskut.

Geopoliittinen kilpailu ja Kiinan rooli

Keskusteluissa tunnistettiin tarve huomioida valmistelussa Kiinan rooli kilpailussa. Kiina vie nykyään enemmän teollisuustuotteita Afrikkaan kuin koko OECD yhteensä, ja kohdemaiden taloudelliset ekosysteemit rakentuvat yhä vahvemmin kiinalaiseen talouden, yrityksien ja teknologian varaan. Kiinan valtion ja provinssien pankit ovat kysyneet luomaan rahoitusolosuhteita, joissa kiinalaisilla yrityksillä on aivan erilaiset toimintaedellytykset kuin muiden teollisuusmaiden yrityksillä.

Kiinan kasvava rooli tekee kilpailukentästä lähtökohtaisesti epätasaisen. Kaikki OECD-maat pohtivat keinoja vastata kilpailuun. Seurauksena nykyinen normisto, jossa OECD:n ja Maailman kauppajärjestön säännöillä on pyritty tasaamaan kilpailukenttää ja varmistamaan markkinaehtoinen kilpailu, ei enää toimi samalla tavalla.

Afrikan ja globaalin etelän merkitys

Afrikan ja globaalin etelän nousu vihreän siirtymän kumppaneiksi tekee ajankohdan otolliseksi uuden rahoitusmallin hahmottelulle. Alueet, jotka aiemmin nähtiin raaka-aineiden tuottajina, rakentavat nyt omaa teollista kapasiteettiaan ja etsivät kumppaneita, jotka yhdistävät teknologian, rahoituksen ja kestävän arvonluonnin.

Keskustelussa korostettiin kuitenkin, että Suomen tulisi tunnistaa kumppanimaiden omat intressit ja tavoitteet. **Kumppanimaan omistajuus ja kysyntä** ovat tärkeitä lähtökohtia, ei pelkästään se, mitä Suomi haluaa.

Suomen kilpailuedut ja erottautuminen

Keskustelussa pohdittiin Suomen erottautumista markkinoilla. Tunnistettiin, että Suomi ei kilpaile hinnalla Kiinan kanssa, vaan rakentaa kilpailuetuaan vastuullisuudelle, korkeille standardeille ja kumppanimaan huomioimiselle, esimerkiksi paikallisten työpaikkojen luomisen kautta.

Teknologiavienti ja hanketyypit

Keskusteluissa nousi esiin tarve täsmentää, milloin puhutaan investointihyödykkeisiin sidotusta teknologiasta ja milloin innovaatiosta. Suomessa on paljon kypsää teknologiaa, jonka kohdalla ei ole enää kyse innovaatioiden kaupallistamisesta tai teknologiariskistä, vaan markkinoille pääsystä ja hintakilpailusta.

Lisäksi tunnistettiin tarve erotella toisistaan erilaiset hanketyypit. Osa hankkeista on yksittäisiä, pääomaintensiivisiä suuria projekteja, kuten kaivoksen ja siihen liittyvän infrastruktuurin rakentaminen. Osa taas on luonteeltaan toistettavia ja skaalautuvia tuotteita tai palveluita, kuten aurinkopaneelien asentamista. Nämä erilaiset hanketyypit vaativat erilaista rahoitusrakennetta, riskienhallintaa ja lähestymistapaa.

Suomen osaaminen ja kulttuuriset haasteet

Työpajassa pohdittiin suomalaisten toimijoiden valmiuksia toimia kohdemaissa, joilla on aivan erilainen toimintakulttuuri kuin Suomessa, Pohjoismaissa tai Euroopassa. Tuntevatko suomalaiset yritykset tarpeeksi hyvin paikalliset toimijat ja onko yrityksillä tarpeeksi kompetenssia toimia täysin erilaisessa ympäristössä kuin esimerkiksi Pohjoismaat?

Lisäksi nostettiin esiin, että Suomen perinteisesti teknologiaorientoituneelta yritysjohtolta saattaa puuttua liiketoiminnallista rohkeutta ja luovuutta, joita näillä markkinoilla tarvitaan.

2. Oletukset valmistelun taustalla

Seuraavaksi keskustelussa siirryttiin tunnistamaan valmistelun ja rahoitusmallin ideoinnin taustalla vaikuttavia oletuksia Suomen pääomavetoisesta teollisesta kilpailukyvystä.

Rahoituskeskeisyyteen luottaminen nousi esiin yhtenä oletuksena. Keskustelussa pohdittiin, onko rahoitus ainoa pullonkaula vai tarvitaanko rinnalle myös muita tukimuotoja kuten osaamista, yhteistyömekanismeja, pilotointirahaa tai kestävyysrahoitusta.

Lisäksi tunnistettiin oletus **investointikelpoisuuden tavoittelusta**, jossa pyrkimyksenä on muuttaa ideat ja alustavat konseptit projekteiksi, jotka voivat edetä rahoituspäätökseen. Samalla korostettiin julkisen sektorin katalyyttiroolia: perinteisesti valtion ei pitäisi kilpailla markkinoiden kanssa, vaan poistaa pullonkauloja, missä valtion riskien minimoinnin tulisi olla johtava periaate.

Kriittisten mineraalien kysynnän jatkuvuus nousi esiin valmistelun taustalla vaikuttavana oletuksena. Vaikka nykyiset ennusteet viittaavat kysynnän kasvuun, historia on osoittanut, että teknologiset murrokset voivat synnyttää

vaihtoehtoisia raaka-aineita tai teknologioita. Teollisuuspolitiikalla voidaan siis myös tukea toimintaa, joka ei pitkällä aikavälillä ole niin kannattavaa kuin nykyisessä valmisteluhetkessä uskotaan.

Kumppanimaiden kysyntä ja sitoutuminen tunnistettiin myös oletuksiksi. Esimerkiksi Ukrainan osalta oletetaan vahvaa sitoutumista eurooppalaiseen tulevaisuuteen EU-jäsenyysspolussa, mutta tämän muuttuessa myös hankkeiden lähtökohdat voivat horjua.

Riskienhallinnan ja tuottojen tasapainosta tunnistettiin, että ei voida olettaa kaikkien projektien täydellistä onnistumista. Samalla pohdittiin, että jos rahoitusmalli ohjaa keskittymään vain turvallisiin kohdemaihin minimiriskien perässä, voidaan päätyä väärälle kentälle Suomen arvojen ja tavoitteiden kannalta.

3. Valmistelun tietoauekot

Oletuksista siirryttiin tunnistamaan pääomavetoisen teollisen viennin ja tuottavuuden kentällä esiintyviä tietoaaukkoja ja sitä, miten ne mahdollisesti valuvat myös osaksi valmistelua.

Jotta kerätty tieto palvelisi Suomen viennin ja tuottavuuden kehittämistä sekä olisi riittävää vaikutusten arviointiin, keskustelussa tunnistettiin tarve osallistaa tutkijoita tiedonkeruun suunnitteluun.

Vienti- ja tuontidatan puutteet

Keskustelussa nousi esiin, että systemaattista ja luotettavaa dataa viennin rakenteista ja kehityksestä ei ole riittävästi saatavilla, erityisesti euroalueelta, kokonaisviennin ja tuonnin osalta. Tämä johtuu muun muassa siitä, että ei ole riittäviä tietoaaineistoja tukien vaikutusten seuraamiseen. Tämä vaikeuttaa politiikan valmistelua ja vaikutusten arviointia. Lisäksi on epäselvää, millaista dataa ylipäätään Suomessa voitaisiin kerätä.

Epäsuorien vientitukien vaikutukset

Suomessa vientiä tuetaan epäsuorasti monin tavoin, esimerkiksi korotetuilla poistoilla, jotka suuntautuvat käytännössä suurille vientiyrityksille. Tällaisten epäsuorien tukien vaikutuksista ei kuitenkaan ole riittävästi tutkimustietoa.

Erityisen tärkeänä pidettiin kontrafaktuaalisen tiedon keräämistä. Olisi arvokasta saada vertailutietoa sekä rahoitusta saaneista, että sitä hakeneista mutta ilman rahoitusta jääneistä yrityksistä, sillä nämä ryhmät ovat todennäköisesti varsin samankaltaisia. Tällainen vertailu mahdollistaisi luotettavamman arvion mahdollisen rahoituksen todellisesta vaikutuksesta.

Keskusteluissa nousi esiin, että EU kieltää suorat vientituet. Epäsuorat tuet ovat tehottomampia ja voivat jopa kääntyä itseään vastaan. Esitetty rahoitusmallivoi esimerkiksi siirtää vientiä ja työllisyyttä pois Suomesta. Epäsuoria tukia tulisi seurata ja tutkia jatkuvasti, jotta tukia voidaan kohdistaa tehokkaammin.

Kehitysvaikutusten mittaaminen

Keskustelussa nousi esiin, että Suomen tasolla rahoitusmallin vaikutukset ovat pieniä ja mitattavissa, mutta kehitysvaikutusten osalta pitäisi tehdä poliittinen valinta siitä, mitä halutaan tavoitella.

4. Tulevaisuuden muutokset

Keskustelussa tunnistettiin useita tulevaisuuden muutoksia, jotka voivat vaikuttaa merkittävästi suomalaisten yritysten toimintaympäristöön ja kehitteillä olevan rahoitusmallin toteutukseen.

Geopoliittiset ja paikalliset kriisit nähtiin merkittävänä epävarmuustekijänä. Mineraalien tarpeen muuttumisen lisäksi myös kohdemaiden toimintaympäristö voi muuttua arvaamattomasti.

Kansainvälinen sääntely-ympäristö on murroksessa usealla tasolla. Maailman kauppajärjestö heikkenee olennaisesti, ja OECD on muuttumassa sekä kehitysyhteistyötä että viennin rahoitusta koskevia sääntöjä sallivampaan suuntaan. Myös EU:ssa valtioneuvoston sääntöjä ollaan lieventämässä.

Rinnakkaisena kehityksenä **EU-rahoitus on murroksessa.** Käynnissä olevissa rahoituskehysneuvotteluissa globaaliin instrumenttiin on tulossa huomattavasti lisärahaa juuri teollispoliittisesta näkökulmasta, ja EU:n kilpailukykyinstrumentteihin luodaan linkki ulkosuhderahoitukseen.

Niin kutsuttuun **teollisuuspolitiikan paluuseen** tunnistettiin liittyvän monenlaisia epävarmuuksia. Keskustelussa nostettiin epävarmuutena esimerkiksi tekoälykupan puhkeaminen ja sen seuraukset. Erityisen vaikeaa on ennakoida, minkälaisen roolin valtiolliset ja ylikansalliset toimijat ottavat ja mitä rahoituslähteille käy tällaisessa tilanteessa.

Myös **ympäristöriskit** voivat muuttaa sijoitusten suuntaa merkittävästi. Esimerkiksi jos vakavia ympäristökriisejä osuu rikkaisiin maihin voi sijoitusinstrumenttien orientaatio muuttua nopeasti.

Näiden epävarmuuksien valossa **skenaarioanalyysien tarve** nousi vahvasti esiin. Kyse on Suomelle monella tapaa uudesta alueesta, joten riskejä ja skenaarioita tulisi tarkastella huolellisesti. Skenaarioanalyysin tarkoituksena ei ole vain luoda kuvia mahdollisista tulevaisuuksista, vaan ymmärtää miten erilaiset skenaariot vaikuttavat valittuun linjaan ja päätöksiin. Näin voidaan varmistaa, että Suomen

vähäiset resurssit allokoitetaan aidosti vientiä ja tuottavuutta vahvistaviin tukiin. Lisäksi tunnistettiin tarve riittävälle tiedon keräämiselle ja vaikuttavuuden seuraamiselle.

Keskustelussa tunnistettiin tarve **järjestelmälliselle oppimiselle** ja sopeutumiselle. Mahdollista rahoitusmallia, kuten muitakin epäsuoria vientitukia on tutkittava ja seurattava kunnolla, jotta siitä voidaan oppia ja toimia paremmin tulevaisuudessa. Jatkuva arviointi on tässä keskeisessä roolissa.